

# TRIBUNA

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ

APARE SĂPTĂMÂNAL SUPT ÎNGRIJIREA UNUI COMITET

## CUPRINSUL :

- Gh. Pădure . . . . . „Concesiuni“ Ungurești.  
 C. Bucșan . . . . . Alb și Negru.  
 Ion Iosif Schiopul . . . . . De vorbă cu unul de-acasă.  
 „ . . . . . Armata română din Ungaria.  
 Octavian Moșescu / Centrala Noaptea din urmăry Cluj

## CRONICI :

Naționalismul evreilor noștri.—Tratatativele între România și Pu-  
 terile Centrale?—Să desrobim România.—Semne de nervo-  
 sitate în Germania. — O broșură franțuzească relativ la  
 cheștiunea românească din Ungaria.—Vechea literatură din  
 Ardeal.—Ardealul la Academie.

REDACTIA :  
 „LIBRĂRIA STĂNCIULESCU“  
 Bulevardul Elisabeta No. 5  
 BUCUREȘTI



ADMINISTRAȚIA :  
 SOC. AN. „RAMURI“  
 Strada Liceului No. 5  
 CRAIOVA

PREȚUL 20 BANI

11742

A apărut:

Anul al X-lea, No. 22

BUCUREȘTI

28 Iunie 1913

# DRUM DREPT

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÂNALĂ

DIRECTOR: N. IORGA

REDACTORI: C. Ș. FĂGETEL și D. TOMESCU

BCU Cluj / (SUMARUL) University Library Cluj

N. Iorga. — Suflete îndoite (Cu prilejul morții lui I. Lahovary).

I. N. Pîrvulescu. — Scrisoare (poesie).

Eug. Boureanu. — Sora Sonia (nuvelă).

I. N. Pîrvulescu. — Cîntec.

CRONICA.—BIBLIOGRAFII.

REDACȚIA și  
ADMINISTRAȚIA:  
CRAIOVA  
— Strada Liceului No. 5 —

ABONAMENT ANUAL:

În țară . . . . Lei 10  
În străinătate . . „ 12

Numărul 20 bani

# „TRIBUNA“

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ SĂPTĂMÂNALĂ

## „CONCESIUNI“ UNGUREȘTI?

Stafia „concesiunilor“ ungurești se ridică iarăși cu ridicola ei amenințare. La Viena au avut loc tratative diplomatice între reprezentanții Germaniei și Ungariei.

Se spune că nu a lipsit nici omul guvernului român. Rezultatul tratativelor a rămas nul. Ziarele ne anunță că ungurii nu vor să cedeze Transilvania dar că ne vor da poate măcar autonomia acestei provincii. Se fac combinații și darul de ghicire al ziarelor noastre se încordează în zadar ca să afle ce anume s'a pus la cale la Viena.

Mărturisim că o indignare și adâncă scârbă ne cuprinde de câte ori citim aceste știri în ziarele din București. Sentimentul acesta se îndreaptă împotriva lipsei de seriozitate, împotriva credulității frivole și superficiale cu care asemenea îndrăznețe curse sânt întinse naivității publicului.

Ar fi în sfârșit timpul ca oamenii politici și ziarisții din București — firește cei de bună credință — să învețe din lungile și numeroasele experiențe ale trecutului. Patruzeci și doi de ani au trecut de când un Prim-ministru ungur a lansat întâia oară zvonul „împăcări“. Din anul 1873, din timpul ministrului ungur Lômpai, aproape în fiecare an, politica ungurească a încercat să amăgească poporul românesc cu falșa veste a împăcări. Intre românii din Transilvania s'au dat lupte mari pe această temă. Oamenii cinstiți au primit adesea insulle și persecuții, au fost expuși ostracismului public pentru că au avut naivitatea să

creadă și să susție cu numele lor o politică filomaghiară, întemeiată pe promisiunile și asigurările ungurești. Istoria luptelor noastre din Ardeal a fost în bună parte tragedia dezbinării între frați, a stășierilor interne, provocate de ciocnirea celor ce credeau și a celor ce nu credeau în asigurările de concesiuni ungurești.

Din 1848, dela Dragoș încoace fiecare generațiune a avut în rândurile ei unul sau mai mulți reprezentanți ai ideii de colaborare cu ungurii. Gojdu și Babeș, Macioiu și Miron Roman au predicat „moderațiunea“ cu sau fără bună credință — în numele „concesiunilor“ ce vor veni ca răsplată.

Și care a fost răsplata? A venit ea vreodată? De șase zeci și șapte de ani încoace nici o concesiune, absolut nici una, nu a răsplătit credința celor ce sperau în bunăvoința ungurească. Nici măcar din tactică, dintr'un calcul politic, pentru a întări curentul filomaghiar și spre a slăbi pe cel radical între români, bărbații politici unguri nu au găsit cu cale să ne acorde un avantaj trecător. În schimb fiecare an, fiecare zi aducea câte o nouă persecuție, o nouă agravare a situației noastre naționale.

Și acum când bărbații de stat ai Ungariei au conceput, acum un an și jumătate, ideia războiului preventiv, „împăcarea propusă de contele Tisza nu a fost decât o insultă și o umilire pentru demnitatea unui stat care moralmente îl sprijinea. A venit războiul, au venit înfrângerile Austro-Ungariei. Lembergul căzuse, rușii se apropiau de Cracovia; cazacii prădau la Bartfeld și Ilomouna. A fost momentul cel mai critic din tot cursul războiului.

Și atunci, fără motiv, nesilit de vre'o împrejurare contele Tisza publică cunoscutul său comunicat că niciodată Ungaria nu se poate gândi la acordarea autonomiei Transilvaniei. Trufașa notă adăuga că acel ce vorbește de ase-

menea concesiune nu poate să fie prietenul bunelor raporturi dintre români și unguri.

Care-i astăzi situațiunea? Pentru moment, cel puțin, pe frontul de vest, francezii și englezii sânt incapabili să zgudue linia de tranșee germane. In est, în schimb, rușii lipsiți de munițiuni, se retrag cu mari pierderi, evacuând Galiția. Ungaria e triumfătoare și mândră. Cine e criminal de naiv să mai creadă că aceea ce Ungaria bălută și demoralizată a refuzat cu o provocătoare îngâmfare, va acorda Ungaria victorioasă? Cine crede că ungurii vor renunța la visul lor, acum când sânt mai aproape de realizarea lui, dacă nu au voit să renunțe atunci când însăși existența lor era în joc?

Nu experiența celor cincizeci de ani din urmă a trebuit să ne învețe că niciodată nu vor renunța ungurii de bunăvoie la situațiunea lor dominantă în Transilvania și că niciodată nu vor consimți la concesiuni de oarecare importanță.

Există un singur mijloc de a sloarce totuș aceste concesiuni pentru asigurarea existenței naționale a românilor din Transilvania.

Acest mijloc e războiul.

Și atunci în momentul victoriei, concesiunea ce le vom cere nu va fi decât cedarea teritoriilor românești ce dețin. De-aceea singura politică pe care Regatul român va putea să o facă pentru îmbunătățirea sorți românilor din Ungaria e războiul, războiul de dezrobire națională.

Gh. Pădure.

---

## ALB ȘI NEGRU

Eră prin Septemvrie. Lupta dela Marna se terminase cu retragerea Germanilor. Lembergul căzuse, și armatele rusești se revărsau biruitoare spre Carpați. In mai puțin de o lună, Anglia devenise stăpână absolută pe întinsul mărilor.

Germania eră oprită astfel, pe neașteptate, în drumul ei de cucerire și de pradă. Izolată și redusă la propriile ei mijloace, oricât de bogate, ea nu mai putea să fie victorioasă până la capăt. Al treilea aliat, Italia începuse să trimită legiuni de voluntari pentru Franța, ca o prevestire sinistră. Austria, înfrântă pe fiecare zi, istovită după o lună de războiu și adânc demoralizată, nu mai eră în stare să ofere un sprijin serios.

Sfârșitul se prevedea acum limpede; el se apropia irezistibil, fatal pentru puterile centrale. Desființarea Austriei se întrezăria, eră sigură; ea se impunea, ca o răsplată pentru toate asupririle, și ca o cheazășie pentru pacea și progresul popoarelor din Europa.

Cecace n'am fi îndrăznit să credem încă multă vreme, eră o realitate. Implinirea idealului nostru de unire atârna atunci numai de voința noastră. In Ardeal nu erau oștiri dușmane, cari să se pună stavilă în calea dorobanților desrobitori. Nu erau nici șanțuri trase în jurul orașelor, și nici tunuri așezate pe culmi de munte. Austria nu mai avea puterea morală și materială să reziste.

Și țara întreagă eră stăpânită pe o clipă de acest singur gând. Domnul Carp ședea liniștit la Țibănești. *Moldova* nu apăruse încă, să frângă idealul în două. *Ziua* n'avusese timp să strecoare tot veninul în sufletele slabe. Ispita germană nu se apropiase încă de d. Virgil Arion. Aveam cu toții aceeași încredere în destinele neamului și acelaș ideal, unul singur și nedespărțit. Dela un capăt al țării la altul se cerea războiul pentru dezrobirea Ardealului. Și armata așteptă gata hotărâtă și mai puternică decât ne-o putem închipui, fiindcă avea o credință.

Dacă am fi trecut atunci Carpații...

In câteva săptămâni am fi ajuns până la Tisa, fără obstacole și fără jerife de prisos. Pământul Ardealului ar fi fost cruțat de săpături, iar viața și averea Românilor de-acolo ar fi fost ferite de

pustiirile luptelor îndârjite. Şi o lume întreagă ar fi aplaudat ţara, cari ar fi avut îndrăzneala să calce litera unui tratat mincinos, şi poporul, care s'ar fi ridicat ca un singur om ca să rupă lanţurile unei sclăvii de veacuri.

Ungurii n'ar mai fi avut răgaz să-şi primească forţele prin necontenite recrutări făcute, după un anumit sistem, numai printre Români şi Slavi. Ei ar fi avut astfel cu vrc-o 400.000 de soldaţi mai puţin, şi cu acest număr s'ar fi sporit forţele noastre. Şi nu s'ar fi strâns din provinciile româneşti câteva zeci de milioane pentru un împrumut de stat, care se va utiliza tot împotriva noastră, şi care nu se va mai achita niciodată.

Pe pusta Ungariei ne-am fi întâlnit cu armatele ruseşti, cu Sârbii şi mai târziu cu Italienii, pe care precipitarea evenimentelor iar fi silit să se zoriască. Cercul de foc s'ar fi strâns tot mai îngust în jurul Budapestei şi Vienei, pentru-că armatele austro-ungare, decimate, descurajate, împinse de toate părţile, n-ar mai fi avut puterea să se opună. Şi faimoasa ofensivă germană în Galiţia nu s-ar mai fi putut începe.

Chestiunea strâmtorilor nu s-ar mai fi deschis. Muniţiile, marinarii travestiţi şi agenţii propagandei germane n-ar mai fi avut pe unde să treacă. Şi în lipsa unui contact direct cu puterile centrale, Turcia n-ar fi îndrăznit să se aventureze în războiu.

Dacă s-ar mai fi cerut o campanie de iarnă, ea ne-ar fi surprins la noi, acasă, în mijlocul unor oameni fericiţi, că îşi pot împărţi casa şi masa şi toate bunătăţile lor cu soldaţii noştri. Greutăţile iernii ar fi fost astfel repede învinse şi uitate în bucuria revederii şi în munca de organizare a ținuturilor cucerite.

Şi azi am fi în posesiunea tuturor provinciilor româneşti din monarhia vecină. Dreptul nostru asupra acestor provincii n-ar fi contestat de nimeni, fiindcă ni l-am fi afirmat prin jertfele aduse şi prin ţaria armelor noastre.

În loc de 2 milioane, ar fi mai bine de 3 milioane de Români în Ardeal, cetăţeni noi, devotaţi şi fericiţi cetăţeni noi, ai României mari. N-ar mai fi pe-acolo atâtea desamăgiri şi dureri în suflete, şi n-ar fi atâta sărăcie şi pustiu pe la casele oamenilor.

Şi aici, în ţară, n-ar fi grozava rătăcire şi zăpăcială de astăzi.

N-ar mai fi *Ziua, Seara, Moldova, Înainte* și altele. Din 28 de ziare politice, n-am avea 23 în serviciul intereselor străine. Am fi scutiți de amabilitățile unui ziar guvernamental, care crede să-și afirme caracterul de oficialitate, batjocurînd zilnic pe oricine ar îndrăzni să-și ridice glasul pentru aspirațiile noastre naționale. Nu l-am admira pe domnul Marghiloman în tovărășia meseriașilor de mahalale. Nu ne-am întrista de zîmbetul d-lui Stere. Nu ne-ar surprinde drumul d-lui Maiorescu la Viena. Nu l-am vedea, cu cea mai adevărată durere, pe cel mai profund cugetător și cel mai aprins suflet, pe care l-a dăruit neamul nostru, zbătîndu-se în chinurile îndoielii. Nu ne-am mai bucura de vagoanele de zahăr, pe care ni le trimite Austria, pentruca să ne îndulcească amarul de toate zilele.

Și am strînge cu putere mâna Sârbului, care ne-a dat o atât de curată pildă de sacrificiu, de eroism și de iubire pentru cei asupriți și lipsiți de dreptate...

C. Bucșan

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## CÂNTECE POPULARE DIN RĂȘBOIU

*Neamșule, căne sburlit,  
Tu de-acasă m-ai pornit  
Și mă duci în țări străine,  
Unde nu cunosc pe nime.  
Frunză verde de podbal  
Și rămân boi 'n răstele  
Și părinții plini de jele  
Că mă pui pe drumu mare  
Și mă 'ndrepti cătră pierzare  
Pe marginea Dunării*

*In bătae cu sârbii  
Câte rele sunt pe lume  
Toate m'au păscut pe mine  
Și m'a păscut durerea  
Să plec în Galiția.  
Copil orfan și strein,  
Cu jale și cu suspin*

*Plecai neștiut de nime  
Strein tot prin țări streine  
Nu m-au plâns frați nici surori,  
Nu mi-a dat niminea flori,  
Nici măicuța nu m'a plâns,  
Că de mult zace în pământ.  
Da m'a plâns prafu din drum  
Că-i stropit de sânge-acum.*

*Mult bine mi-ar fi părut  
Maica de m'ar fi făcut  
Un strugure dulce 'n vie  
Stăpân neamșu să nu'mi fie  
Că lumea m'ar fi mâncat,  
Eu de chin aș fi scăpat,  
Și neamșu n'ar mai putea  
Să'mi mănânce viața mea,  
Dar acum amar de mine  
Mă omoară ca p'un căne.*



## DE VORBĂ CU UNUL DE-ACASĂ

...Prietenul mă privi cu un zâmbet ironic.

«De zece luni îmi repeși aceleași lucruri, cu acelaș foc, cu aceeași convingere... că *trebuie* să intrăm și noi în acțiune, că războiul acesta nu se va termina fără intervenția noastră. Dar cum, pentru numele lui Dumnezeu, *războiul, intervențiunea* este ținta supremă a acestui stat și nu înfăptuirea unui ideal pentru a cărui realizare se pun în mișcare toate energiile naționale?»

Cum, România are să intervie, sărind în spatele celui pe care îl va vedea sdrobotit, realizând astfel idealul—pe care îl poate realiza? Dar nu vezi că ceace-mi spui prin această intervenție care *trebuie* să vie este o gravă învinuire la adresa demnității noastre de popor?—Nu-ți dai seamă că însemnează a-ți realiza un ideal lăsând ca alții să aducă jertfele?»

— Interesele statului român nu se pot însă primejdui prin o acțiune lipsită de cea mai serioasă pregătire militară și diplomatică.

— Tot vechile argumente. La început, argumentul împotriva intervenției eră că înșiși Românii din Ardeal nu vor unirea lor cu statul român, fiindcă se simt foarte bine în sânul monarhiei habsburgice. Le-ar trebui doar câteva drepturi politice și culturale mai largi. Unde te duceai, erai întâmpinat de aceleași vorbe: Stăm rău! Românii de dincolo nu vreau să se unească cu noi. Au trebuit să treacă luni de zile, ca să se distrugă aceste știri tedențioase răspândite de oamenii pe cari îi știm cu toții. Și-atunci s'a invocat argumentul al doilea, mai grav, foarte grav: N'avem muniții suficiente. Am fi avut pentru un războiu de vre-o 6 luni, pentru un războiu normal, dar războiul de astăzi consumă ne mai pomenite cantități de muniții. Și n'avem arme, n'avem tunuri de rezervă... Și o vreme oarecare lumea s'a liniștit și a dat răgaz factorilor răspunzători să lucreze. Și zi de zi auziai apoi că au sosit 30 de vagoane de muniții prin Salonic, mâine că au sosit medicamente de câteva milioane, poimâine că au sosit 40 de aeroplane blindate. Creștea încrederea tuturor. Până într'o zi toată lumea eră convinsă că avem munițiile necesare și se aștepta de pe o zi pe alta *ciusul* mobilizării... Când deodată, se aduce în discuții un nou argument: nu avem garanții suficiente în ce privește viitoarele noastre granițe și nu putem să-vârși greșeala din trecut de-a porni în războiu fără o deplină înțe-

legere diplomatică. Un nou argument grav, foarte grav. Și s'au pornit tratativele, s'au continuat timp de câteva săptămâni, s'au întrerupt și s'au reluat din nou, până într'o bună zi și ele s'au terminat cu un deplin acord. Punctul de vedere românesc a fost admis pe întreaga linie. Italia intrase de mult și acum când să intrăm și noi...

— Aliații iau ofensiva împotriva Rușilor, îi bat în curs de o lună și jumătate, le iau vre-o 200 mii de prizonieri și-i scoț aproape din întreaga Galizie. Ce eră să facă România? Nu-și primejduiește, în caz de înfrângere, propria ei existență și independență?

— Știu, știu... Și-acum trebuie să așteptăm până își refac Rușii frontul, până aduc muniții din Japonia și America, până când cad Dardanelele, ca să se deschiză o cale de comunicație directă, pentru aprovizionarea cu muniții, între Rusia și aliatele ei din apus. Știu, știu... Argumente grave, foarte grave. În aceeași vreme, însă, lăsați să treacă prin țară și oșteri germani, firește deghizați, pentru Turci, ca să mai poată rezista la Dardanele; în aceeași vreme, lăsați să iese din țară și cereale și vite cari să întărească armatele austro-germane, dându-le în același timp prilej să-și ducă toate rezervele pe frontul rusesc și să împiedece sau să amâie refacerea frontului rusesc.

— Dar trebuie să admitti că nu se pot nesocoti nici interesele naționale și economice ale statului român.

— Interesele naționale și economice ale statului român? Dar oare statul român are sau poate avea un mai mare interes național și economic decât întregirea sa cu teritoriile de dincolo de Carpați? Cum, nu vă dați seama că însăși existența și independența statului român depinde de această întregire? O Austro-Ungarie victorioasă înseamnă o Ungarie victorioasă și un apropiat războiu preventiv împotriva statului român, ale cărui «interese naționale și economice» se zice că cer actuala neutralitate favorabilă puterilor centrale... Întregirea unui neam nu se face numai la masa verde, numai prin tratative diplomatice, pen'rucă întregirea unui neam nu se face numai prin cucerirea teritoriilor, ci și prin cucerirea sufletelor... Ai fost la adunarea Ardelenilor și Bucovenenilor și l'ai auzit pe Goga? Ce-a spus el în Dumineca aceea, a fost spus din adâncul sufletului ardelenesc. Morții în numele cărora a vorbit sunt și ei un *argument*, pentru abandonarea unei neutralități, care înlesnește distrugerea unui popor de peste 3 milioane. Ardealul vă chiamă, Ardealul vă așteaptă!

Spuneți-o tuturor, repetați-o mereu, căci acesta este rostul vostru. Convingeți-i cum veți ști, că *acum* e ciasul cel mare și că *măine* va fi prea târziu...»

Nu eu le spun aceste, ci le spune un român Ardelean, care a venit în Capitala Țării românești ca să se mai încălzească la flacăra patriotismului de-aci... Și mi le-a spus în momentul plecării sale. Are sau nu are dreptate, las să judece alții. Dar așa cum gândeste și simte acest Român ardelean, așa gândesc și simt toți cei de-acasă...

*Măine va fi prea târziu!*

Ion Iosif Shioapul

---

## ARMATA ROMÂNĂ DIN... UNGARIA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Românii din Ungaria sunt înregimentați în trei corpuri de armată: XII dela Sibiu, VII dela Temișoara și VI dela Kassa.

Cel mai românesc dintre toate este corpul XII dela Sibiu, din care fac parte 8 regimente de infanterie comună: 64 (Orăștie), 31 (Sibiu), 2 (Brașov), 82 (Odorheiu-Szekelyudvarhely), 62 (Târgul-Mureșului), 63 (Bistrița), 51 (Cluj) și 50 (Alba-Iulia) și 4 regimente de infanterie ungurească (honvezime): 21 (Cluj), 22 (Târgul-Mureșului), 23 (Sibiu) și 24 (Brașov). Majoritatea soldaților înregimentați în aceste cadre este românească. (1.540.000 de Români dintre 2.600.000 locuitori), ci și fiindcă Românii nu sunt angajați în servicii publice care să-i scutească dela serviciul militar și nici nu puteau scăpa de el, profitând de o protecție oarecare (pe care n'o aveau),—fără a mai stărui asupra calităților militare superioare ale Românilor.

Cele 8 regimente (de câte 4 batalioane) de infanterie comună au dat în urma mobilizării terminate (sfârșitul lui August) și socotind rezervele numai până la 36 de ani,—fiecare între 15 și 20.000 de soldați. Cele 4 regimente de honvezime (de câte 3 batalioane) fiecare câte 8 și 9000 de soldați. Luând aceste date ca bază, putem socoti efectivul de războiu al corpului XII de armată, după

terminarea mobilizării, la 200.000 soldați sau 8 la sută din întreaga populație a Ardealului.

În ce privește, însă, populația *românească*, acest procent este inferior realității. Cunoaștem comune românești cari au dat în acest răstimp, nu 8 la sută ci 13—15 la sută din populație, așa încât pentru români trebuie socotită contribuția de războiu la cel puțin 10 la sută. *Numai românii din Ardeal au dat, prin urmare, la mobilizarea generală la vre-o 150.000 soldați.*

Au urmat imediat recrutări noi. Au fost chemate la serviciul militar contingentele celor de 19 și 20 ani și mai târziu al celor de 18 ani; a urmat concentrarea foștilor militari până la 42 de ani și o recrutare a tuturor scutiților și dispensaților până la vârsta de 42 de ani. Cum s'au făcut aceste recrutări se știe. Elementul românesc s'a bucurat pretutindeni de atențiunea deosebită a comisiilor de recrutare. Cunoaștem rezultatele recrutărilor din anumite județe și comune românești și vedem că pretutindeni aceste recrutări au dat cel puțin 5 la sută din populație. Adică o nouă armată românească în Ardeal de vre-o 80.000.

Nici nu s'au terminat bine recrutările celor până la 42 de ani și guvernul unguresc, pe baza unei legi votate de parlament, a ordonat și recrutarea celor de 43 până la 50 de ani. *Recrutarea aceasta s'a făcut, însă, numai în județele locuite de români și naționalități.* Această recrutare a fost cea mai neomenoasă. N'a scăpat unul măcar dintre români, pentrucă cei cari nu erau apti pentru serviciul militar; erau ridicăți de jandarmi și duși departe în alte ținuturi, ca muncitori pentru armată. Și astfel numai recruțații între 43—50 de ani, au dat o nouă armată românească de vre-o 50.000.

Socoteala este simplă: 150.000 la mobilizarea generală; 80.000 în urma recrutărilor până la 42 de ani; 50.000 în urma recrutărilor până la 50 de ani, — în total 280.000 soldați români numai din Ardeal. *Optsprezece procente din populația românească.* Dar în afară de Ardeal mai trăesc în aceleași condiții etnice și politice peste 2 milioane de români, față de cari s'a procedat cu aceiaș sollicitudine ungurească. Poporul românesc din Ardeal și Ungaria dă prin urmare o armată de peste 600.000 de soldați.

Dintre acești peste 600.000 de soldați o parte însemnată nu mai există. Peste 300.000 a fost numărul soldaților români cari au plecat de mult pe câmpurile de bătaie din Galiția și Polonia

rusească. Din mai multe regimente active cari au fost fala corpului XII mai există poate numai cadrele. Vitejii români ai regimentelor 63, 64, 50 de infanterie comună și 23 și 24 de honvezime s'au topit în cele Jintâi săptămâni ale campaniei rusești. Ce-a mai rămas din cele peste 300.000 este împărțită pe la deosebite armate și *n'are să se mai întoarcă niciodată.*

Mai sunt, însă, acasă alți vre-o 300.000, dintre cari zi de zi pleacă noi compănii de marș, ca să iee locul celor căzuți. Zi de zi câte o companie, zi de zi câte un batalion..., până vor fi plecați și cei din urmă, cei mai din urmă.

*Și n'au să se mai întoarcă nici ei!*

Spicuitor.

---

## NOAPTEA DIN URMĂ

*E târziu! Prin ramuri doarme istovit vântul de toamnă;  
Crângul nu-și mai cerne frunza și nici Peleșul nu 'ndeamnă  
Unda să străbată parcul, la castel, pe sub ferești  
Voevodul să se deștepte și s'asculte-a lui povești;  
Ce vorbesc de ȧara 'n care plânge doina pe sub ulmi,  
Plânge 'n crâng priveghetoarea și cavatul sus pe culmi;  
De voinici ce pleacă 'n grabă la război pentru 'mpăratul  
Cu nădejdea și credința că dincoace, din regatul  
României, ori să vină oști trecând în cânt Carpații  
Și luptând cu vitejie vor să-și desrobească trații. —  
Ei de secole așteaptă ciasul sfânt de bărbăție  
Când vor răzbuna copiii pe părinții de sub ghe.*

*Liniște e pretutindeni. In castel regele doarme  
Și visează cum aleargă toate oștile la arme.  
Cum întreg poporul cere, El să meargă 'n fruntea lor  
Și ca 'nvremile de glorie să fie biruitor.  
Și se deslușește 'n fața tot Ardealul cotropit*

*Pe a cărui mândre holde oști cumplite au murit ;  
Cum se uită cu uimire și-și șterg lacrima bătrâni  
Când văd steagurile noastre, oști mărețe de Români,  
Cari vin să sfarme lanțuri, să învingă să răzbune  
Și s'aducă libertatea pe câmpiile străbune.*

*Zi de mare sărbătoare. Munții nu mai sunt hotar,  
Tricolorul României fâlfâie pân'la Satmar.  
Hora înfrățirii joacă, numai cânt și veselie  
Și în ochii lor s'aprinde strămoșească vitejie.  
...Și voevodul se deșteaptă. „Frumos vis pentru regat  
De-aș putea avea viață s'aud ciasul c'a sunat.“  
Atât spune 'ncet bătrânul și înfiorat se teme.  
Numai e în piept o viață, pentru el numai e vreme  
Să-și îndeplinească visul, visul lui cel de pe urmă  
Și cu gândul la mari glorie, firul vieții i se curmă.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Se cutremură castelul. Bradul plânge pe la geamuri,  
Vântul înfioară crângul și se frânge printre ramuri  
In nori luna se ascunde, pe cer norul se prăvale.  
Un zăbranic se întinde pe-adormitul sat din vale ;  
In parc pini își apleacă crengile pân'la pământ  
Și în zori de zi castelul e un nesfârșit mormânt.*

Octavian Moșescu

Octombrie, 1914.

## CRONICA

Anunțăm pe cititorii noștri că administrația revistei este la Craiova, deci orice schimbări de adrese, reclamații, abonamente se vor trimite pe adresa: „Tribuna,” Str. Liceului 5, Craiova.

## Politice.

Să dezrobim România. — Guvernul german a început să ne amenințe prin presa sa. România dacă va îndrăzni să atace Austro-Germania, va avea soarta unui „obiect de compensațiune”. Germania ne trimite deci solie prin *Frankfurter și Kölnische* — organe oficiale — că dacă vom îndrăzni să încercăm a rupe lanțul de vasalitate ce ne leagă de ea, pământul nostru va fi oferit Rusiei și poate Bulgariei spre a cumpăra pacea și prietenia cu ele.

Dacă guvernul român ar avea simțul demnității noastre, presa lui de mult ar fi trebuit să răspundă cu energie acestor amenințări. În realitate însă România oficială trimete Germaniei și Austriei sute și mii de vite—atât de prețioase economiei noastre naționale—permite transitul munițiilor spre Turcia și al aramei spre Germania. O spunem asta cu toată încrederea pe care până acuma am arătat-o politicii noastre oficiale. Dar atacurile și amenințările germane și tolerarea lor dovedesc încă odată cât de mult suntem înfeodați Germaniei și cât de adâncă și umiltoare e vasalitatea noastră. Și ele ne mai duc la încheierea că războiul ne e necesar nu numai spre a dezrobi Transilvania, ci spre a dezrobi și România „liberă” din cătușele germane.

Semne de nervositate în Germania.—Este caracteristic că chiar în timpul când armatele puterilor centrale au cele mai mari victorii în Galizia, acasă, în Germania zi de zi se sporesc semnele de nervositate și manifestațiile dorinței generale după pace.

Numai în cursul unei singure săptămâni a fost suspendată apariția celor 3 ziare mari, între cari și „*Berliner Tageblatt*.” În același timp au fost oprite ziarele și tablourile despre pierderile Germanilor.

„Deci aceste cifre se bazează pe material cules din listele oficiale la pierderi—se spune în ordinul de oprire,—ele nu pot avea pretenția de exactitate și sunt în parte exagerate. Astfel de publicații pot produce îngrijorări neintemeiate în populație și pot face ca și străinătatea să-și facă închipuiri greșite asupra pierderilor germane”.

Este mai presus de orice îndoială că nervositatea de care este cuprinsă acum populația din Germania și care se manifestă în felul cum se scrie, pe deoparte, și în severitatea cu care se suprimă acest scris, pe de altă parte, este numai rezultatul marilor pierderi pe cari le-au avut Germanii în luptele din Galizia, pierderi atât de mari încât au exasperat lumea germană, mai ales că nu erau în proporție cu rezultatele obținute: Rușii se retrag în ordine și continuă să reziste cu înverșunare.

Semnele aceste de nervositate sunt primele dovezi despre slăbirea credinței la Germani, în victoria finală și despre întărirea credinței că fiecare jertfă ce se mai aduce este o jertfă zadarnică.

Germania a pierdut războiul...

Tratatul între România și Puterile Centrale? — De-o vreme încoace în presa din Viena circula tot felul de sunuri — înregistrate și de o parte a presei române din Capitală — despre tratative diplomatice între România și monarhia Austro-Ungară. Cu aceste tratative se aduce în legătură și prezența, la Viena, a cancelarului german *Bethmann-Hollweg*, a secretarului de stat *Jagow*, a ministrului-președinte ungar contele *Tisza* și a fostului ministru-președinte al României *Titu Maiorescu*.

Cu aceste tratative se aduce în legătură și audiențele tuturor acestor bărbați de stat la împăratul *Francisc Iosif* și consfăturile intime între ei înșiși.

Monarhia austro-ungară încearcă-se zice — să cumpere intervenția României în *favorul Austro-Ungariei* prin tot felul de concesiuni pe cari le-ar face Ungurii României — în paguba Austriei. României i s'ar da o bucățică din Bucovina, i s'ar da o bucată din Basarabia (dacă va fi harnică să o ia *înaintea Austro-Ungarilor* cari cer și ei compensații, aci, în schimbul bucățiciei cedate din Bucovina), iar Românilor din Ardeal li s'ar da autonomia... *culturală!* Cluj

N'am înregistrat aceste sunuri, fiindcă le-am dat vre-o importanță oarecare, ei numai pentru a se mira în ce-și pierd vremea bărbații politici ai statelor învecinate.

Un singur lucru este cert; între noi Români și Ungurii monarhiei austro-ungare *pace* nu poate să existe. Acesta este războiul care *trebuie* să se facă și care trebuie să se sfârșească cu înfrângerea Ungurilor.

Atunci și numai atunci se va putea vorbi de o pace între Români și Unguri.

„Naționalismul“ evreilor noștri. — De cincizeci de ani evreii din România se șbat și se vaietă că fara asta, „maternă“ pentru ei, le refuză drepturile cetățenești. Ei cari s'au „asimilat“ și se „asimilează“ tot mai mult, ei cari trăiesc de alătea generații aici, unii din timpul lui Alexandru cel bun, alții de dinainte de fata Traian, sunt „pământeni“ și cei mai buni și iubitori fii ai țării.

*De internis non dicat praetor.* Era deosebit de dovedit în mod direct, că evreii nu iubesc țara și neamul acesta. A venit însă războiul european și ne-a dat posibilitatea să cunoaștem în sfârșit în mod neîndoios ce este în sufletul evreesc. Ei bine, afară de cel câțiva ziariști dela „Adevărul“ (!) nu credem să se găsească un singur evreu în România care să împărtășească sentimentul general, aspirația neamului de a cuceri Transilvania și Bucovina. Fiecare evreu „român“, în fundul sufletului său, dorește biruința armelor austro-germane, uni-



lirea Rusiei și e contra intrării noastre în acțiune. Printre agenții ideilor și corupțiunii germano-maghiare s'au găsit mulți euri „pământeni,” începând cu Broeiner și sfârșind cu cutare Sigma, corespondent al „Universului.” Când ne gândim că în armata română se găsesc zeci de mii de euri, ne cutremurăm la gândul *cum* își vor face datoria acești oameni. Noroc că, în schimb, ministerul de războiu a refuzat să primească voluntari în armată pe mai mulți români ardeleni, fiind probabil de mai puțină încredere decât țiciei și Șloimi filogermani și filo austriaci cari vor face totul ca să ne jerească de o victorie românească... asupra Austriei.

O broșură franțuzescă relativă la chestiunca românească din Ungaria.—D-l Ioan N. Roman, deputat de Constanța, a publicat o interesantă broșură franțuzescă sub titlul de: „*La question roumaine en Hongrie*,” (Constanța, Tip. „Vulcan,” 80 pg., 1 Leu).

Cuprinsul broșurii îl formează o discuție, care s'a desfășurat la anul 1897, în jurul chestiunii Românilor din Transilvania, în coloanele ziarului „*L'Independence Belge*” din Brucele. În acel an s'a ținut în capitala Belgiei un congres internațional de pace, la care au participat, în numele guvernului unguresc și doi delegați ai acestuia: I. Asboth și D. Pazmandy. Românii cari se aflau pe atunci la studii în Belgia, fiind organizați la Brucele, într'o secție a Ligii culturale, au tipărit în franțuzește un memoriu relativ la prigonirea Românilor din Transilvania de către Unguri, și l-au împărțit printre delegații diferitelor state reprezentate la congres. Delegații Unguri s'au simțit dator să-și apere țara în fața pretinselor „neadevăruri” și au răspuns la memoriu în „*L'Independence Belge*.” Răspunsul lor a provocat o polemică destul de lungă, la care au luat parte, pe lângă dd. D. Roman, președintele secției Ligei Culturale și d. G. Moroianu, V. Curtius și un belgian care iscălea Durant dit Dupont și care ni-a luat apărarea noastră a Românilor.

Din polemica aceasta, care se citește și astăzi cu acelaș interes ca și acum 18 ani, se vede foarte clar mentalitatea ungurescă incurabilă. Delegații unguri prezintau chestia românească ca o chestie cu desăvârșire absurdă. Ei ziceau: „C'est absolument comme si la France, se faisait fort du principe des nationalités, réclamait la Belgique ou une partie de la Suisse, ou si la Grand-Bretagne prétendait s'annexer la Bretagne de la France!” (pg. 28).

De altfel chestiunea românească nici nu se poate discuta; că se poate rezolvi numai cu forța. (*Ces questions ne peuvent fournir sujet à aucune discussion elles ne pouvaient être résolue que par la force*” (pg. 29). Și mai departe: „Mais ce que nous ne permettrons jamais, c'est que cette vieille terre hongroise, la Transylvanie, devienne une province autonome Roumaine, dont la jonction virtuelle à la Roumanie ne serait alors—comme tout le monde le comprend—qu'une question de temps”.

Cetirea discuțiilor din broșura d-lui Roman va putea convinge pe orice cetitor că în adevăr o înfelegere cu Ungaria e absolut exclusă. Numai armele vor putea deslega problema românească din Ungaria—continuă delegații Unguri.—

Culturale.

Vechea literatură școlară din Ardeal.—Printr'o lucrare asupra acestei teme, publicată de colaboratorul nostru, d. Dr. O. Ghibu în revista „Cultura Românilor“ (No. 4—5), aflăm că întreg secolul al XVIII a fost plin de încercări făcute de Austria pentru germanizarea, ca limbă și ca sentiment, a Românilor ardeleni, prin literatura școlară, tipărită la Viena, pe seama lor. O serie întreagă de Bucoavne, de cărți de cetire, de Catehisme, de Aritmetici, etc.,—toate în limba germană sau în spirit german,—li s'a impus Românilor în școlile primăre. Dar mulțămită providențială inerții naționale, încercările Austriei n'au isbutit.

Mai tari s'au dovedit Ungurii, cari în timp de patru decenii, printr'o politică școlară sistematică, urmărită pas de pas, au isbutit să înstrăineze aproape cu totul școala românească dela menirea ei.

Ardealul la Academie.—Niciodată Ardealul n'a fost atât de slab reprezentat în sânul Academiei române, ca astăzi. Cei trei membrii de peste Carpați, d. Andrei Bârseanu, Vasile Mangra și I. M. Moldovan, nu și-au ținut nici unul discursul de recepție. Deși sunt aleși de multă vreme, și nici nu participă la lucrările Academiei... Până nu de mult veneau în numele Ardealului regretații Iosif Vulean, Ioan Cavaler de Pușcartiu și Dr. At. Marienescu, cari făceau dese comunicări, de câțiva ani încoace însă nu s'a mai făcut nici atât.

Dintre cei patru membrii corespunzători: dd. Virgil Onițiu, Dr. G. Popovici, Enea Hodoș și Dr. Ioan Lupaș, singur acesta din urmă a ținut până acum să se prezinte înaintea Academiei.

În anul trecut părintele Lupaș a publicat în Analele Academiei o minuțioasă cercetare asupra Mitropolitului Sava Brancovici și a relațiilor lui cu principele ardelean Aleșiu Baresal, iar în anul acesta a făcut o interesantă comunicare într'una din ședințele din urmă, asupra relațiilor lui Gheorghe Lazăr cu episcopul ardelean Dasile Moga.

Comunicarea aceasta a dovedit că părintele I. Lupaș, care e astăzi incontestabil, cel mai bun istoric din Ardeal, are însușiri remarcabile de om de știință și de bun conferențiar.

Pentru noi, ardelenii refugiați, a fost o mângâiere să vedem cum unul din pușinii reprezentanți ai culturii noastre din Ardeal are curajul de a veni la București în vremuri ca acestea, și de a vorbi în sânul societății, care cu un an înainte a răsplătit după cuviință pe răposatul ei membru Vasile Mangra, pentru meritele lui... științifice literare.

---

CASĂ FONDATĂ ÎN 1866

FURNIZORUL  CURTEI REGALE

EXPLOATĂRI PROPRII de PĂDURI de STEJAR și BRAD

**MARE DEPOZIT DE CHEREȘTEA ȘI FIERARIE**

ȘI PRIMA FABRICĂ ROMANEASCĂ PENTRU  
INDUSTRIA LEMNULUI

**GHEORGHE BARBULESCU**

(PLOEȘTI)

CENTRALA:

CALEA CAMPINEI No. 64

FABRICA:

CALEA OILOR No. 114-118

FILIALA: VIA STELA, VALEA-CĂLUGĂREASCĂ

Raion special pentru Mobile și Tâmplărie în orice stil și de comandă

PARCHETE SPECIALE DE STEJAR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**Gh. Ionescu & S. Rădulescu**

Fost VASILE GHEORGHIU & C-nie

**PLOEȘTI**

**MAGAZIN DE PIELARIE**

**FABRICA DE TABACARIE**

și

**EXPLOATĂRI DE PĂDURI**

**LEMNE DE FOC ȘI DE CONSTRUCȚIE**

## COLABORATORI:

Zaharia Bârsan, Sever Bocu, Dr. C. Buceșan, D. N. Ciotori, Iuliu Enescu, Aurel Esca, I. Al-George, Ion Moța, Em. Panaitescu, Gh. Popp, Virgil Al. Popescu, N. I. Rusu, Iosif Schiopul, Dr. O. Ghibu, Gh. Stoica, I. U. Soricu, Oct. C. Tăslăuanu.



BCU Cluj / Central University Library Cluj

---

---

Toate cererile de abonament, schimbările de adrese, reclamații asupra numerilor neprimite, plata abonamentelor se vor face la Administrația revistei: Craiova, Tipografia „Ramuri“, Str. Liceului No. 5.

---

---

## ABONAMENTUL:

1 an — 10 lei

|

6 luni — 5 lei